

Tiedote
22.7.2004

Sateinen kesä suosii puiden lehtiä käyttäviä taudinaiheuttajia ja tuholaisia

Kesä on ollut tavallista parempi kasvukesä, mutta sateiset säät ovat altistaneet puita sienitautitartunnoille. Olosuhteet ovat olleet otollisia myös tuhohyönteisille.

Metsäluonto on nyt harvinaisen vahvan vihreä väriltään. Lehdissä ja neulasissa on runsaasti typpeä ja valkuaista. Se johtuu lämpimistä viime kesistä, jotka ovat edistäneet typen mineralisaatiota eli typen vapautumista maaperästä ja orgaanisesta aineksesta. Vaikka vahvan vihreä väri ilmaisee elinvoimaisuutta, sateisena kesänä väri voi olla pettävä, mitä puiden terveyteen tulee. Lehtien kohonnut valkuaisainepitoisuus auttaa useita hyönteisiä lisääntymään ja jatkuva lehtien pinnan kosteus edistää sienitartuntoja. Merkit potentiaalisista epidemioista ovat olemassa, dosentti Risto **Jalkanen** Metlasta kertoo.

Tuhohyönteiskannat kasvavat

Tänä kesänä on esimerkiksi tuomella ollut runsaasti **tuomenkehrääjäkoita** ja tavallisia vihreitä **lehtikirvoja**. Koit söivät Etelä-Suomen tuomet paikoin paljaaksi. Tällä hetkellä tuomet jo kasvattavat uusia lehtiä. Kirvojen imentä on laukaissut ennen aikaisen ruskan tuomen versoissa punakirjavine lehtineen, mutta myös paljaaksisyytyjen tuomien uudet lehdet voivat olla punertavia.

Myös miljardeille **tunturimittarin** toukille koivun lehdet ovat olleet erittäin hyvää ravintoa juuri tänä kesänä. Harvinaisen laaja tunturimittariepidemiahan on meneillään tunturikoivuvyöhykkeessä lähes koko pohjoiskalotin alueella. **Idän- ja lepänlehtikuoriaiset** ovat laajentaneet itäistä esiintymistään länteen ja pohjoiseen: ruskeita leppiä tavataan nyt jo Ylä-Savossa ja miltei Pohjanlahden rannikolla Oulun korkeudella. Etelä-Suomessa aikaisen lämpöaallon herättämät lehtikuoriaiset tuupertuivat toukokuun pakkasissa, ja lepät säästyivät.

Kosteus altistaa sienitaudeille

Sateisuuden myötä riski sienitautiepidemioiden puhkeamiselle kasvaa kaiken aikaa. Etenkin Etelä-Suomessa tyypilliset lähes päivittäiset sateet ovat suosineet puilla lisääntyviä taudinaiheuttajia. Sateisuus on osaltaan ollut ylläpitämässä suurta ilmankosteutta, mikä riittää useille sienille isäntäkasvin tartuttamiseen. Sienitautiepidemioiden kehittyminen ja ankaruus riippuvat kuitenkin loppukesän säistä. Kuiva loppukesä vaikeuttaisi tartuntoja.

Alkukesällä tavattiin jo **haavanmustaversoa**. Nyt sitä on poikkeuksellisesti myös isoissa haavoissa. Myös **männynversoruoste** tulee runsastumaan haavan lehdillä, jos ilmaa kosteuttavia sateita saadaan jatkossakin lähes päivittäin. Männyllä tätä tautia on jonkin verran. **Koivunruostetta** alkoi esiintyä lehdillä jo heinäkuun alussa. Koivuilla on lisäksi runsaasti erilaisia lehdillä lisääntyviä tauteja kuten **koivunkirjolehtitautia**. Se antaa puusta vaikutelman kuin lehdet karisivat kuivuudesta.

Koivunlaikukka-niminen sieni yleistyi 1990-luvulla koivulla rannikkoseuduilta napapiirille ja on potentiaalinen leviäjä tänäkin kesänä. Myös **katajanpihlajaruosteen** ja **pajunruosteiden** leviämisestä on havaintoja eri puolilta Suomea. **Lepänruosteen** levinneisyys on toistaiseksi epäselvä. Kesällä 2002 se saavutti lähes Napapiirin korkeuden.

Havupuut ovat toistaiseksi säästyneet suuremmilta vaivoilta

Vaikka kesä vaikuttaa hyvältä kasvukesältä, pituuskehityksen nopeimpaan aikaan **männynversoruoste** on kuitenkin tartuttanut männyn kasvaimia. Tuho on jo näkyvissä koroina tuoreella versolla tai kasvainten käyristymisinä tai jopa katkeamisina ainakin Pohjois-Suomessa.

Myös **kuusenneulaspistiäiset** ovat vaivanneet nuoria kuusia laajalla alueella Etelä-Suomessa. Katajien alaosia on ruskettanut **Stigmina-neulaskariste** laajalti Etelä- ja Keski-Suomessa. Itä-Suomessa ja Karjalassa on esiintynyt myös **männynsiniharjakkaa** pienillä männyntaimilla.

Sateisuus neulasten parhaaseen kasvuaikaan kesä–heinäkuun vaihteessa on voinut johtaa voimakkaaseen **harmaakaristetartuntaan** männyllä. Se, kuinka merkittävästä tartunnasta on ollut kyse, selviää vasta kuitenkin oireiden tultua esille elokuussa. Samoin **kuusensuopursuruosteen** oireet ja epidemian vakavuus selviävät myöhemmin kesällä.

Viime elokuun kovien hallaöiden aikana männyn taimista paleltui vuoden 2003 neulasia, mikä näkyy nyt neulaskatona. Havaintoja on ympäri Suomea.

Tautiepidemioiden laajuus riippuu vielä paljolti lähiviikkojen kosteudesta. Samoin tiedot tuhoista tarkentuvat kesän edetessä. Joka tapauksessa vanhaa sanontaa mukaillen: itiöt huomiota herättäviin epidemioihin on vapautettu.

Puutarhojen typpilannoitusta syytä vähentää

Sateisuus on edistänyt kasvua edesauttamalla typen siirtymistä kasveihin, mikä vaikuttaa ylimääräisen typpilannoituksen tavoin. Lämpötilaan suhteutettuna kesä onkin ollut tavallista parempi kasvukesä. Sen on voinut huomata muun muassa siitä, että monet perennat ovat kasvaneet paljon tavallista pidemmiksi. Siksi puutarhoissa tulisi tästä eteenpäin välttää typpilannoitusta, jotta kasvien talveen valmistautuminen alkaisi oikein.

Lisätietoja: Tutkija Antti Pouttu, Vantaan tutkimuskeskus, puh. 010 211 2576 (erityisesti hyönteiskysymykset) ja
Dosentti Risto Jalkanen, Rovaniemen tutkimusasema, puh. 010 211 4430